

Hoe Russisch-orthodoxe priesters die om vrede bidden, als ketters worden weggezet door hun kerk

Achtergrondartikel uit het ND, door [Herman Veenhof](#), dinsdag 12 september 2023

Vladimir Poetin hoeft zijn kritische Russisch-orthodoxe priesters niet te straffen, dat doet die kerk zelf al. Een handjevol voorgangers laat zich niet intimideren. Is het toeval dat deze helden vaak Johannes heten?

Ioann Boerdin moet excuses maken van patriarch Kirill. Dan pas kan hij weer bij de kerk horen. Beeld ap

KARABANOVO

Met een kaars in de ene en de Bijbel in de andere hand staat de Russisch-orthodoxe priester Ioann Koval in zijn kerk. Sinds enkele maanden werkt hij hier, in de Turkse stad Antalya. Hij moest zijn land uit, maar handhaaft ook hier zijn standpunten. Die zijn in de ogen van het patriarchaat in Moskou pure ketterij.

Wat zijn zonde is? Eind september vorig jaar introduceerde de Russisch-orthodoxe kerkvorst Kirill een nieuw liturgisch gebed, 'Voor het heilige Rusland'. In de zinsnede 'Sta op, o God, om Uw volk te helpen en ons de overwinning te geven door Uw kracht', [veranderde](#) Koval het woord 'overwinning' in 'vrede'. Zo bad hij in zijn kleine kerk in Ljoebline, een wijk in het zuidoosten van Moskou.

'Met het woord 'overwinning' kreeg het gebed een propagandistische betekenis en vormde het gewenst denken onder de parochianen en geestelijken. Het druiste in tegen mijn geweten. Ik kon me niet onderwerpen aan deze politieke druk van de kerkelijke hiërarchie.'

'Judas!'

Een kettingreactie kwam op gang. Een kerklid verwittigde aartspriester Viktor Sjkaboerin, de rector van de parochie. Hij legde de gemeenteleden een verbod op zich te laten zegenen door Koval. De kliklijn ging vervolgens de hele kerkelijke hiërarchie langs, via de bisschop, de metropoliet en de

protopresbyter die de scepter zwaait in de Kathedraal van de Moeder Gods van Kazan, op het Rode Plein in Moskou.

De Russische media sprongen erop. De *Rossijskaja Gazeta* noemde Koval een judas, televisiezender Rusland 1 een verrader. En op 2 februari tekende patriarch Kirill zelf een decreet waarin Koval werd geschorst. In april volgde uitzetting uit het ambt, verlies van huis en inkomen. Op 11 mei [vonniste](#) een kerkelijke rechtbank Koval voor 'meineed'. Daarna vertrok hij uit Rusland.

Koval is rustig, in schaarse gesprekken met westerse media. Hij is 45, groeide op in de Oekraïense stad Loehansk, samen met Donetsk in 2014 bezet door Russische troepen. Hij studeerde piano aan de Tsjaikovski Akademie en theologie aan de orthodoxe Tichon-Universiteit in Moskou. Zijn vrouw is docent literatuur, ze hebben vijf kinderen.

Sinds juni dit jaar is Koval priester onder het gezag van Constantinopel. Ook de patriarch daar, Bartholomeus, regelde dat persoonlijk, met een lange neus tegen collega Kirill.

'geen plaats voor jou'

De oorlog is nu een dogma geworden in de Russisch-Orthodoxe Kerk. In september 2022 werd overwinning en niet vrede het gebed, op 14 juni dit jaar [werd](#) het pacifisme officieel tot ketterij verklaard. Dat had twee redenen: het was dogmatisch zonde en 'anti-Russisch' verraad aan de staat en de kerk.

Met zo'n kerk heeft de Russische president Poetin geen repressief apparaat meer nodig. De Russisch-Orthodoxe Kerk straft haar dissidenten zelf. De clerus loopt harder dan de geheime dienst. 'Als je niet [loyaal](#) bent, is er geen plaats voor jou in de kerk', zegt Andrej Desnitsky, taalkundige aan de universiteit van Vilnius in Litouwen.

Toch is Koval geen uniek persoon, stelt Natalja Vasiljevitsj, een Belarussische theoloog, die de mensenrechtengroep *Christians Against War* oprichtte. Ze schat dat ruim dertig Russisch-orthodoxe priesters in eigen land publiekelijk hun stem [bleven](#) verheffen tegen de oorlog.

Dat is veel minder dan de groep die tekende onder een mild getoonzette petitie die op 1 maart 2022 om vrede en stopzetting van de 'operatie' vroeg. Van de 294 ondertekenaars kwam al een flink deel niet uit Rusland. De echte helden zijn zij die [vanuit hun werkplek](#) nee zeiden tegen de oorlog. Ze worden geschorst, uit hun ambt gezet, berecht, krijgen steeds hogere boetes en gevangenisstraffen. De maxima zijn nu vijf miljoen roebel (49.000 euro) en tien of 15 jaar. Dat kan onder de nieuwe wetten, tegen het 'verspreiden van fake news' of het in 'diskrediet brengen van het Russische leger.'

satire

Echte helden bestaan, en ze heten vaak Johannes. Want ook Ioann Boerdin, getogen in de Oekraïense stad Odesa, houdt vol, in de Wederopstandingskerk in Karabanova. Dat dorp ligt 350 kilometer ten noordoosten van Moskou. Op 28 februari keerde Boerdin zich met een brief op de opmerkelijk satirische site van zijn parochie tegen de oorlog. 'Deze oorlog is simpelweg een overtreding van het gebod: 'Gij zult niet doden''.

Dat satirische zit diep in Boerdin en werd volkomen begrepen in een video die de *New York Times* maakte. De tekst werd ingesproken door Gary Shteyngart, die als kind de achterbuurten van zowel Leningrad (nu Sint-Petersburg) als de Bronx in New York leerde kennen. Hij spreekt Poetin aan in diens eigen boeventaaltje.

In april 2022 nam Boerdin ontslag bij zijn gemeente, maar [zette](#) zijn protest tegen de oorlog en de knechting van de kerk voort op Telegram. Daarop werd Boerdin beboet door de lokale rechtbank. In december wendde hij zich tot de Bulgaars-Orthodoxe Kerk, die hem met wat reserve opnam als priester. Op 16 maart dit jaar werd Boerdin geëxcommuniceerd door zijn Russische moederkerk.

‘roze snot’

In de Wederopstandingskerk dient nu priester Andrej Soetkovitsj. De andere pastor heet Georgy Edelsjtein. Samen met Boerdin zorgde hij voor twintig gehandicapte ouderen in een hospice, terwijl hij zelf al 91 is. Hij steunt Boerdin wel, maar trapte ook op de rem: ‘Ik ben al met emeritaat en lang niet zo [dapper](#) als loann.’ Zijn laatste bericht [dateert](#) van juli. Hij keert zich zowel tegen Poetin als tegen de kritische Novaja Gazeta. Rusland bestaat al niet meer sinds 1917, daarna was er slechts tirannie en terreur, en brachten de media niets anders dan ‘roze snot’.

Soms gaat patriottisme zelfs de Russisch-Orthodoxe Kerk te ver. In augustus gebruikte priester Anatoly de wijwaterkwast om een standbeeld van Sovjetdictator Jozef Stalin in te [zegenen](#). Het gebeurde in Velikiye Luki, bij Pskov. Juist omdat de man die dertig jaar lang heerste miljoenen mensen over de kling had gejaagd, kreeg de kerk ‘veel nieuwe martelaren.’ Dat vond het diocees toch al te gek. ‘Zijn opvattingen zijn de onze niet.’

<https://www.nd.nl/geloof/geloof/1190334/hoe-russisch-orthodoxe-priesters-die-om-vrede-bidden-als-kett#/reader>

Dit is het derde artikel in een drieluik over Russische katholieken, evangelische christenen/baptisten en orthodoxen en hun positie in de oorlog van Poetin.

[LEES OOK](#)

[Spioneren op de ski: de wilde jaren van de Russisch-orthodoxe patriarch Kirill](#)

[LEES OOK](#)

[De nieuwe militaire kathedraal in Moskou is niet zomaar een kerk](#)